

INE VOS □ Flamansko ministarstvo za kulturu, mlade, sport i medije – Agencija za umjetnost i baštinu, Bruxelles, Belgija

Ovo izlaganje o muzejskoj situaciji u Flandriji sastoji se od četiri dijela.

Prije nego što se upustim u prikaz specifične situacije glede muzejskih mreža u Flandriji, u Belgiji, valja se vratiti temeljima i podrobno razmotriti razine suradnje i umreženosti. Također će biti odgovoreno i na pitanje zašto bi različite ustanove trebale surađivati.

Drugi dio daje pregled strukture politike flamanskoga očuvanja baštine, nužan da bi se situacija u Flandriji bolje razumjela.

U trećem su dijelu prikazane neke činjenice i brojke.

Premda činjenice i brojke katkad govore same za sebe, nužno je također određenu pozornost pridati i promišljanju, u ovom primjeru flamanske situacije. To će biti tema četvrtoga, posljednjeg dijela izlaganja.

Nadahnuće za ovo izlaganje poteklo je iz različitih izvora. Najvažniji je izvor program razmjene nazvan *suradnja*, koji su organizirali flamanski i nizozemski muzejski savjetnici u proljeće 2006. godine, a sastojao se od nekoliko ekskurzija s izvještajima o različitim oblicima suradnje među muzejima u Flandriji i u Nizozemskoj.

### 1 - POVRATAK TEMELJIMA: ŠTO SU SURADNJA I UMREŽENOST, I ZAŠTO IH PROVODITI?

Od koincidencije do fuzije: suradnja ima različite razine ili stupnjeve. Svaki od njih ima vlastite specifičnosti.

□ Prvi je oblik tzv. kvazisuradnja, suradnja koja je slučajna. Mogući su primjeri te suradnje posudba građe za izložbu ili kupnja izložbe.

□ Druga je suradnja ona na projektu. Ona je vremenski ograničena, partneri sudionici imaju zajednički interes, njihova su ulaganja usporediva, a i cilj im je jednak. Takva je suradnja, primjerice, zajednička izložba (sličnih) muzeja.

□ Treći je oblik suradnje platforma, mreža. Možemo je definirati kao pregovaranje s različitim partnerima (s pravnim statusom ili bez njega). Flamanski je primjer suradnja pokrajinskih i gradskih muzeja u gradu Antwerpenu.

□ Četvrta je tzv. krovna struktura. Taj se oblik suradnje sastoji od posebnoga sloja koji je iznad različitih par-

tnerskih ustanova. Flamanski primjer toga je Zbirka flamanske umjetnosti (<http://www.flemishartcollection.be/>), koja organizira internacionalnu promidžbu triju umjetničkih muzeja u Flandriji: Muzeja Groeninge u Brugesu, Umjetničkog muzeja u Ghentu i Kraljevskoga muzeja umjetnosti u Antwerpenu. Suradnja se proteže na sve oblike djelovanja tih muzeja: na kataloge zbirki i dostupnost, izložbe, znanstveno istraživanje, zaštitu građe i upravljanje, sigurnost i dr.

□ Posljednja razina suradnje jest strukturirana suradnja ili fuzija (stapanje). Na tom se stupnju različiti partneri stapaju u novu organizaciju. To se, primjerice, nedavno dogodilo u Brugesu, gdje se sedam muzeoloških lokacija stopilo u jednu strukturu, Muzej Brugesa.

Različiti stupnjevi suradnje uključuju i različite vrste partnerskih organizacija. Kad je riječ o muzejima, postoje raznolike organizacije s kojima mogu surađivati. To postaje jasno u sljedećoj shemi s koncentričnim krugovima.

□ Očito je da je muzej (**M**) okružen drugim muzejima s kojima će surađivati.

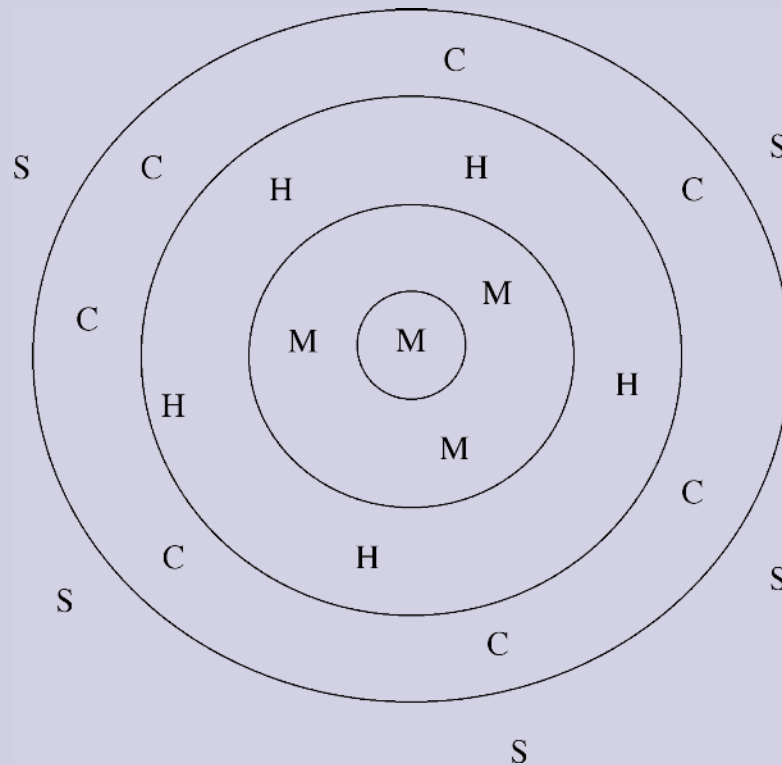
□ U širem okviru su i druge ustanove koje se bave baštinom (**H**), poput arhiva, dokumentacijskih centara, organizacija koje se bave nematerijalnom baštinom, spomenicima i lokalitetima, i to su zanimljivi partneri.

□ Potencijalni su partneri još šire, druge kulturne ustanove (**C**). Primjeri mogu biti javne knjižnice, kulturni centri, kazališta...

□ U najširem smislu, muzeji se trebaju pozicionirati u širi društveni okvir (**S**) te i dalje tragati za mogućim partnerima. Primjeri toga mogu biti obrazovne ustanove (škole svih razina), društvene organizacije...

Izrazimo to citatom rabljenim tijekom radne ekskurzije muzejskih djelatnika u Flandriji: **Veličanstvena izolacija više nije moguća u društvu koje se stalno razvija i u kojemu muzeji moraju odigrati svoju ulogu.**

Nakon rasprave o različitim stupnjevima suradnje i umreženosti, treba objasniti i dodanu vrijednost suradnje. Svi su uvjereni da postoji višak, dodana vrijednost suradnje. Ako detaljnije razmotrimo različite razine toga viška, otkrit ćemo da ta dodana vrijednost postoji na različitim razinama: za projekt, za dotične organizacije i na političko-društvenoj razini. Kad je riječ o samom



- muzej (M)
- baštinske ustanove (H)
- kulturne ustanove (C)
- društveni okvir (S)

projektu – kratkoročno gledano – od njega se očekuje konkretan izlazni rezultat. Suradnja s partnerskim organizacijama koje se bave baštinom, sa znanstvenicima i drugima pomaže dobrodošlom ekspertizom kakva u vašoj organizaciji/ustanovi još ne postoji.

Na široj razini, za uključene baštinske organizacije, kao i na srednjoročnoj i dugoročnoj osnovi, prednosti ima na različitim razinama. Suradnjom učite nove stvari od drugih organizacija koje se bave baštinom, smještate sebe u širu mrežu i sposobni ste ostvariti širu društvenu potporu, možete primijeniti stečeno iskustvo u budućim projektima, ... I posljednje, ali ne manje važno, “zajednički rad” pobuđuje u ljudi koji u njemu sudjeluju dobro raspoloženje u vezi s njim: svaki pojedinačni ulog u taj rad maksimiziran je suradnjom, a to još više povećava osjećaj zadovoljstva koji čovjek stječe na svojem poslu i u svojoj organizaciji.

Na političko-društvenoj razini možete ostvariti veću zapaženost stvaranjem šire mreže, a time je lakše steći važnost. Sljedeća misao također je vrlo važna: *Društvena potpora donosi političku, a ona financijsku potporu.*

Jasno je da tri razine dodane vrijednosti međusobno utječu jedna na drugu.

## 2 - STRUKTURA FLAMANSKE POLITIKE O BAŠTINI

U sklopu flamanske kulturne politike postoje različiti

instrumenti potpore na području očuvanja baštine.

Četiri se zakona usredotočuju na potporu različitim organizacijama, ustanovama i aktivnostima na području baštine:

- *Zakon o baštini* (iz 2004.), koji je zamijenio *Zakon o muzejima* (iz 1996.)
- drugi *Zakon o arhivima* (iz 2002.) – prvi *Zakon o arhivima* (1985.)
- *Zakon o narodnoj / popularnoj kulturi* (1998.)
- *Zakon o remek-djelima* (iz 2003.).

Flamanska zajednica osnovala je dva centra potpore za šire područje baštine. Ti centri imaju tri opće zadaće:

- podupirati stručnu praksu (tečajeve...)
- razvijati praksu (istraživanje...)
- stvarati javnu predodžbu i komunikaciju (odraz).

Dva su centra za potporu baštine: Culturele Biografie Vlaanderen (Centar za kulturnu biografiju Flandrije) i Vlaams Centrum voor Volkscultuur (Flamanski centar za proučavanje pučke kulture i etnologije). Culturele Biografie Vlaanderen pridonosi tekućem razvoju arhiva, knjižnica, dokumentacijskih centara, baštinskih jedinica i muzeja u Flandriji i Bruxellesu ([www.culturelebiografie.be](http://www.culturelebiografie.be)).

Vlaams Centrum voor Volkscultuur radi s organizacijama volontera koji se bave proučavanjem svih oblika pokretne i nematerijalne baštine ili su u dodiru s njom ([www.vcv.be](http://www.vcv.be)).

Baštinska politika u Flandriji ima integralan i integriran pristup. Integralan jer je sveobuhvatan i pozornost usredotočuje na četiri ICOM-ove funkcije (skupljanje, čuvanje, istraživanje i predstavljanje), ali i na različite oblike baštine. On je i integriran jer je baštinska politika integrirana, ponajprije u širu kulturnu politiku, a zatim u društvo općenito. To nas vraća na shemu koncentričnih krugova (v. 1. Povratak temeljima: što su suradnja i umreženost, i zašto ih provoditi?).

Fokus je na suradnji, umreženju i razmjeni stručnosti. U tome su sadržani i neki kriteriji za dobivanje financijske potpore od flamanske zajednice. Sljedeći je fokus na javnoj participaciji, a treći na vrednovanju inicijativa odozdo prema gore (umjesto programa s vrha prema dolje). I na kraju, fokus je i na provedbi komplementarne politike suradnjom triju razina: flamanske, pokrajinske i gradske.

U *Zakonu o baštini* (iz 2004.) iznesena su pravila za strukturno financiranje i financiranje projekata.

Strukturno financiranje sastoji se od:

- prepoznavanja i financiranja pojedinačnih i združenih muzeja
- prepoznavanja muzejskih mreža
  - tematski: stručnost na nacionalnoj razini
  - internacionalna promocija, pozicioniranje
- sporazuma o baštini (dogovora između flamanske zajednice i lokalne razine)
- centara potpore.

Financiranje projekata sastoji se od:

- osnaživanja temeljnoga funkcioniranja muzeja (fokus na muzejima)
- razvojnih projekata (fokus na razvoju područja koje se bavi baštinom)
- kulturno-povijesnih izložaba
- internacionalnih projekata.

U sklopu strukturnoga financiranja muzeja postoje i neki detalji sustava koji se mogu istaknuti.

▫ Kriteriji:

- ICOM-ova definicija
- muzeološka vrijednost zbirki baštine
- muzeološka koncepcija (etički kod, deontologija)
- osnovne funkcije:
  - skupljanje
  - čuvanje i zaštita
  - znanstveno istraživanje
  - javno orijentirano funkcioniranje
- pravni status
- dostupnost, infrastruktura, financijska sredstva i osoblje:
  - najmanje 150 dana otvorenosti za
  - posjetitelje (najmanje jedan dan u tjednu, jedan dan za vikend)
  - iskazivanje pažnje prema slabo pokretnim osobama
  - odgovarajući prostor za izložbe, čuvaonice,

edukacijske djelatnosti, osoblje

- vlastita financijska odgovornost
- dugoročna vlasnička prava na zbirku.

▫ Postupak:

- aplikacija (plan politike)
- administracijska provjera
- preporka savjetodavnoga odbora stručnjaka
- ministrova odluka.

### 3 - Činjenice i brojke

▫ Priznati muzeji: 56

- Na državnoj razini: 17
  - 13 pojedinačnih muzeja
  - 4 združena (2 u urbanom kontekstu, 2 ostalih kategorija)
- Na regionalnoj razini: 22
  - 14 pojedinačnih muzeja
  - 8 združenih (u urbanome i drugome kontekstu)
- Na temeljnoj – lokalnoj razini: 14
  - 13 pojedinačnih muzeja
  - 1 udruženje
- Muzej flamanske vlade: 3
  - Kraljevski muzej umjetnosti – Antwerpen
  - Muzej suvremene umjetnosti – Antwerpen
  - Dvorac u Gaasbeeku.

▫ Priznate muzejske mreže

- tematske
  - platforma za arhiviranje i konzerviranje umjetničkih kreacija na elektroničkim i digitalnim nosačima: Muzej suvremene umjetnosti u Antwerpenu, Muzej aktualne umjetnosti u Ghentu, Muzej Dhondt-Daenens u Antwerpenu, Argos – multimedijски umjetnički centar u Bruxellesu
- Internacionalna promocija
  - Flamanska umjetnička zbirka (Vlaamse Kunstcollectie): Groeningemuseum u Brugesu (do 17. stoljeća), Kraljevski muzej umjetnosti u Antwerpenu (18.-19. stoljeće), Muzej umjetnosti u Ghentu (20. stoljeće).

▫ Sporazumi o baštini: 14

- 3 razine:
  - 20.000 – 35.000 stanovnika
  - 35.000 – 100.000 stanovnika
  - više od 100.000 stanovnika
- 10 gradova
- 4 regije (kooperativni gradovi/općine, uključujući i bruxellesku regiju).

U sklopu dvaju centara potpore djeluju savjetnici za:

- opću muzejsku djelatnost
- registraciju i digitalizaciju
- upravljanje posjetima
- ugovore i sporazume
- arhiviranje
- usmenu predaju

- obrazovanje o baštini
- dijalekte
- kulturnu raznolikost.

#### 4 - RAZMIŠLJANJA O FLAMANSKOJ SITUACIJI

Nakon pregleda situacije u Flandriji, dobrodošla su neka razmišljanja o toj situaciji.

Prvo, ne postoji pravi osjećaj pripadnosti jednoj "mreži" priznatih muzeja u Flandriji. Već je znatan broj muzeja priznat, ali čak i muzeji koje flamanska zajednica nije priznala mogu dobiti financijsku potporu, možda ne od flamanske zajednice, ali od pokrajinskih ili gradskih vlasti. Imajući na umu različite razine suradnje i umreženosti, pojedinačni su muzeji (u idealnoj situaciji) uključeni u različite vrste suradnje i u različite vrste mreža, veza, inicijativa, i u Flandriji i u inozemstvu. Stoga je broj od 56 priznatih muzeja samo jedna od mnogih "muzejskih mreža" koje postoje u Flandriji.

U širem smislu, u Flandriji govorimo o baštinskoj zajednici, kako je ona definirana u Okvirnoj konvenciji Vijeća Europe o vrijednosti kulturne baštine za društvo (Faro, 2005.): **Baštinska zajednica sastoji se od ljudi koji vrednuju specifične aspekte kulturne baštine prema svojoj želji, unutar okvira javnoga djelovanja, da bi ih održali i prenijeli budućim naraštajima.**<sup>1</sup>

Dakle, muzeji u Flandriji dio su šire baštinske zajednice u kojoj različite interesne skupine, organizacije i volonteri imaju različitu dodanu vrijednost.

Posljednja, ali ne i manje važna činjenica jest da je bitno imati na umu kako umreženost nikad nije sama po sebi cilj. Umreženost je sredstvo da se dosegnu drugi ciljevi (tj. bolja zaštita same baštine, viša kvaliteta izložaba, bolja povezanost s publikom, dobro definiran položaj unutar društva...). Stoga se energija koja se uložila u umrežavanje treba usredotočiti na cilj, a ne na samu mrežu.

Više informacija muzejskim mrežama u Flandriji i o temi baštine može se pronaći na:

- [www.vlaanderen.be/ergoed](http://www.vlaanderen.be/ergoed)
- [www.culturelbiografie.be](http://www.culturelbiografie.be)
- [www.vcv.be](http://www.vcv.be)
- [www.tento.be](http://www.tento.be)

Prijevod s engleskoga: Biljana Romić

<sup>1</sup> Council of Europe *Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society*.  
<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/199.htm>

---

INE VOS □ Flemish Ministry for Culture, Youth, Sport and the Media – Art and Heritage Agency, Bruxelles, Belgium

---

---

---

---

---

---

---

This presentation about the museum-scape in Flanders consists of four parts.

Firstly, before getting into the specific situation in Flanders, Belgium, concerning museum networks, it is worth to go back to basics, and get into detail about the levels of cooperation and networking. The question why different institutions should cooperate is also answered.

Secondly, an overview of the Flemish heritage policy structure is necessary to understand the situation in Flanders better.

In a third part, some facts and figures are shown.

Although facts and figures sometimes speak for themselves, it is necessary also to devote some attention to a reflection on the particular Flemish situation. This will be the subject of the fourth and last part of the presentation.

The inspiration for this presentation came from various sources. The most important one was an exchange programme themed 'cooperation', organised by Flemish and Dutch museum consultants in the spring of 2006, consisting of several excursions with reports on different aspects of cooperation between museums in Flanders and the Netherlands. Thank you to the colleagues for their input and inspiration.

### 1 - BACK TO BASICS: WHAT IS COOPERATION AND NETWORKING, AND WHY DO IT?

From coincidence to fusion: there are different levels or degrees of cooperation. All of which have their own specificities.

First, there is 'almost-cooperation': the kind of cooperation that happens by accident. A possible example is a loan for an exhibition, or buying an exhibition.

Secondly, one can speak of project level cooperation. This cooperation is limited in time, the partners involved have a mutual interest, a comparable investment, and the same goal, e.g. a single exhibition held in similar museums.

Thirdly, there is the platform, the network. This can be defined as a negotiation structure with different partners (with or without juridical status). A Flemish example is the

cooperation between the provincial and the municipal museums in the city of Antwerp.

Fourthly, there is the umbrella structure. This form of cooperation consists of an extra layer above different partner institutions. A Flemish example here is the Flemish Art Collection (<http://www.flemishartcollection.be/>), which organises the international promotion of three art-historical museums in Flanders: the Groeninge Museum Bruges, the Museum of Fine Arts Ghent and the Royal Museum of Fine Arts Antwerp. The collaboration extends to all aspects of the operation of these museums: collection records and accessibility, exhibitions, scientific research, conservation and management, security, etc.

The last level is structured cooperation, or fusion. Here, different partners merge into one new organisation. This is for example what happened in Bruges lately, where 7 museum locations merged into one structure, the 'Bruges museum'.

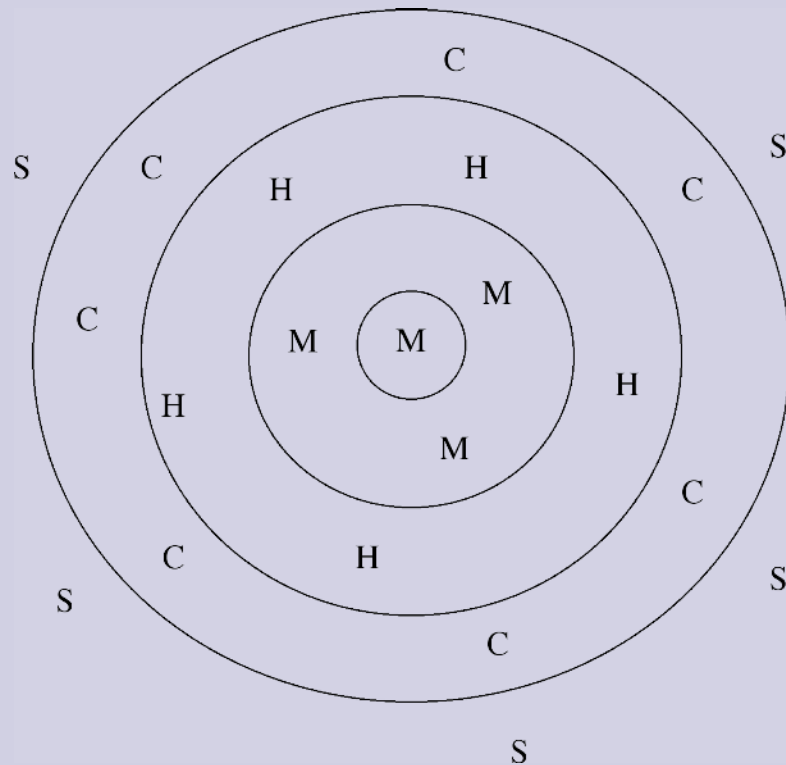
The different levels of cooperation also involve different kinds of partner organisations. For museums, there is a diversity of organisations to cooperate with.

This becomes clear in the next diagram with concentric circles:

- It is obvious that a museum (**M**) is surrounded by other museums to cooperate with.
- In a wider framework, other heritage institutions (**H**), such as archives, documentation centres, organisations that work with the intangible heritage, monuments and sites, are also interesting partners.
- Even wider, other cultural institutions (**C**) are potential partners. Examples here can be public libraries, cultural centres, theatre houses, ...
- And in the widest sense, the museums should position themselves in the wider societal framework (**S**), and also look further for possible partners. Here, examples can be education institutions (schools at all levels), welfare organisations, ...

This can be summed up by a quote from a working trip of museum workers in Flanders:

***Splendid isolation is no longer possible in a constantly evolving society in which the museum has a role to play.***



- museums (M)
- heritage institutions (H)
- cultural institutions (C)
- societal framework (S)

After discussing the different degrees of cooperation and networking, there is also the surplus of the cooperation that needs explaining.

Everyone is convinced there is a surplus, an added value from cooperation. If we look more closely at the different levels of this surplus, we discover this added value exists on different levels: for the project itself, for the organisations involved and on a political-societal level.

For the project itself – in the short term – there is the concrete output expected from the project. Cooperation with partner heritage organisations, scientific actors and others helps with welcome expertise that is not yet present in your own organisation / institution.

At a broader level, for the (heritage) organisations involved, and also over a mid- to long-term basis, there are advantages at a different level. By cooperating, you learn new things from other heritage organisations, you position yourself in a wider network and are able to create a wider social support, you can use the achieved experience in future projects, ... And last but not least, 'working together' gives the people involved a good feeling about it: each individual input is maximised by cooperation, and that adds to the feeling of satisfaction within your job and your organisation.

At the political-societal level, you can create ensure greater visibility by creating a wider network, and

therefore it is easier to make a difference. The next line of thought also has great importance: *'social support creates political support creates financial support'*.

It is clear that the three levels of surplus mutually influence each other.

## 2 - FLEMISH HERITAGE POLICY STRUCTURE

Within Flemish cultural policy, there are different instruments to support the heritage field.

There are four acts that focus on supporting different organisations, institutions and activities in the heritage field:

- Heritage Act (2004) – replacing the Museum Act (1996);
- 2<sup>nd</sup> Archive Act (2002) – 1st Archive Act (1985);
- Act for Popular Culture (1998);
- Act for Top Pieces (2003).

The Flemish Community has founded two support centres for the wider heritage field. These support centres have three general tasks:

- supporting field practice (courses,...);
- development of practices (research,...);
- image management and communication (reflection).

The two heritage support centres are Culturele Biografie Vlaanderen (Cultural Biography Flanders) and Vlaams Centrum voor Volkscultuur (Flemish Centre for the Study

of Popular Culture and Ethnology). Culturele Biografie Vlaanderen vzw contributes to the ongoing development of archives, preservation libraries, documentation centres, heritage units and museums in Flanders and Brussels ([www.culturelebiografie.be](http://www.culturelebiografie.be)).

Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw deals with organizations of volunteers who are concerned with the study of and the contact with all forms of the movable and intangible heritage ([www.vcv.be](http://www.vcv.be)).

The heritage policy in Flanders has an integral and integrated approach. Integral, since it is all-comprising, and it pays attention to the four ICOM-functions (collecting, preserving, researching, and presenting) and also for different forms of heritage. And integrated, since the heritage policy is integrated into a wider cultural policy firstly, and in the wider society in general. This goes back to the scheme of the concentric circles (see 1. Back to basics: what is cooperation and networking, and why do it?).

There is a focus on cooperation, networking and exchange of expertise. These represent some of the criteria for receiving financial support from the Flemish Community.

A further focus is on public participation, and a third is on valorising bottom-up initiatives (instead of top-down programmes). And last, there is also a focus on carrying out a complementary policy, in cooperation between the three levels: Flemish, provincial and municipal.

In the Heritage Act (2004) the rules for structural and project funding are laid out.

Structural funding consists of:

- recognition and funding of individual and associated museums;
- recognition of museum networks:
  - thematic: national expertise;
  - international promotion, positioning;
- heritage covenants (agreement between Flemish community and local level);
- support centres.

Project funding consists of:

- strengthening basic functioning of museum (focus on museum);
- development project (focus on development of heritage field);
- cultural-historical exhibition;
- international projects.

Within the structural funding for museums, there are some details of the system that can be pointed out:

- Criteria:
  - ICOM-definition;
  - Museological value of the heritage collection;
  - Museological concept (code of ethics, deontology);

- Quality of basic functions:
  - Collection;
  - Preservation and conservation;
  - Scientific research;
  - Public oriented function;
- Juridical status;
- Accessibility, infrastructure, financial means and staff:
  - Minimum 150 days open (minimum 1 day in the week, 1 day in the weekend);
  - Attention to less mobile people;
  - Adequate space for exhibitions, storage, educational activities, staff;
  - Own financial responsibility;
  - Long term property rights of the collection.
- Procedure:
  - Application (policy plan);
  - Check up by administration;
  - Advice by advisory committee of experts;
  - Decision by the minister.

### 3 - FACTS AND FIGURES

- Recognised museums: 56
  - National level: 17
    - 13 individual museums
    - 4 associated (2 within urban context, 2 others)
  - Regional level: 22
    - 14 individual museums
    - 8 associations (in urban and other context)
  - Basic – local level: 14
    - 13 individual museums
    - 1 association
  - Museum of the Flemish Government: 3
    - Royal Museum of Arts – Antwerp
    - Museum of Contemporary Art – Antwerp
    - Castle of Gaasbeek
- Recognised museum networks
  - Thematic:
    - Packed: platform for archiving and conserving artistic creations on electronic and digital carriers:
      - Museum of Contemporary Art in Antwerp;
      - Museum for Actual Art in Ghent;
      - Museum Dhondt-Daenens in Antwerp;
      - Argos – multimedia art centre in Brussels
  - International promotion:
    - Flemish Art Collection (Vlaamse Kunstcollectie):
      - Groeningemuseum in Bruges (< 17th C)
      - Royal Museum for Arts in Antwerp (18th-19th C)
      - Museum for Arts in Ghent (20th C)
  - Heritage covenants: 14
    - 3 levels:
      - 20.000-35.000 inhabitants
      - 35.000-100.000 inhabitants

- > 100.000 inhabitants
- 10 cities
- 4 regions (cooperating municipalities, including Brussels Region)

Within the two support centres, there are consultants for:

- General museum activities
- Registration and digitisation
- Visitor management
- Covenants
- Archiving
- Oral history
- Heritage education
- Dialects
- Cultural diversity

**4 - REFLECTION ON THE FLEMISH SITUATION**

After giving an overview of the situation in Flanders, some reflections on this situation are welcome.

Firstly, there is not really a feeling of being part of a 'network' of recognised museums in Flanders. Already a considerable number of museums are recognised, but even museums that are not recognised by the Flemish Community can also receive financial support. If not from the Flemish Community, then maybe from the provincial or municipal authorities.

Taking into consideration the different levels of cooperation and networking, the individual museums are (ideally) involved within different kinds of cooperation, and in different kinds of networks, connections, initiatives, both in Flanders and internationally. So the amount of 56 museums that are recognised, represent only one of the many 'museum networks' there are in Flanders.

In a broader sense, in Flanders we speak of a heritage community, as was defined in the Framework Convention of the Council of Europe on the Value of Cultural Heritage for Society (Faro, 2005): ***a heritage community consists of people who value specific aspects of the cultural heritage that they wish, within the framework of public action, to sustain and transmit to future generations<sup>1</sup>***

Museums in Flanders are thus part of this wider heritage community, where different stakeholders, organisations, volunteers all have a different added value.

Last but not least, it is important to keep in mind that networking is never a goal in itself. Networking is a means to reach other goals (e.g. a better conservation of the heritage itself, a higher quality of exhibitions, a better connection with the public, a well defined position within society,...). The energy put into networking should therefore be focussed on the goal, and not on the networking in itself.

More information on the situation regarding to museum networks in Flanders and the broader heritage field can

- be found at:
- [www.vlaanderen.be/erfgoed](http://www.vlaanderen.be/erfgoed);
  - [www.culturelebiografie.be](http://www.culturelebiografie.be);
  - [www.vcv.be](http://www.vcv.be); [www.tento.be](http://www.tento.be)

<sup>1</sup> Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society. <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/199.htm>